

A szászkuíti, fântâneli római katolikus temető családnév-repertórium

A fântâneli temető az 1900–1902-ben épült templommal szemben, a patak völgy jobb oldalán, domboldalban található. Formája trapézhoz hasonlítható. Két kapuja van: egyik a falu felőli sarkában, a másik a temető túlsó oldalán, az előbbivel átellenben, a szőlősök, az erdő fele nyílik. A sírok nagyjából délkelet–északnyugat tájolásúak, dél fele néznek.

A névanyag összegyűjtése pillanatában a temető nagyon elhanyagolt állapotban volt, legalább a terület felét bokor, akác és egy nagyon agresszív, magasra növekvő vadnövényszomszéd borította. Ez a helyzet sok esetben megnehezítette a keresztek megközelítését.

A síremlékek közel háromnegyede vaskereszt, a többi alapanyaga fa, néhánynak márvány, műmárvány, beton. A többnyire öntöttvasból, vascsőből készült keresztek mindegyike eltérő díszítésű, nagyon nagy formai gazdagságot vonultatnak fel. A neveket többnyire téglalap vagy ovális kör, ritkábban szív alakú bádogdarabra karcolták, vésték bele. Hagyományosan a cukorgyár műhelyében készítették, ezért lehet találni közel százéves vaskereszteket is. Használatuk elterjedése valószínűleg kiszorította a fakereszteket. A fa alapanyagú keresztek esetében az újabbakon olvasható a felirat, a régieken csak egy-két esetben, részlegesen. Faragott, díszített fakeresztet nem találtam. A fakeresztek egy részét régebb lehoradták a parókiára, ahol a papi ruhák, templomi szöttek mosása alkalmával tüzeltek el. A hamut hamvaszterdán használták fel. A márvány, műmárvány, beton síremlékek esetében a sírhant is keretezett a síremlék anyagából.

A többi sírhant esetében voltak olyanok, amelyeket fehérre meszelt kövekkel, vasráccsal körbekerítették, és olyanok is,

amelyek épp csak fel voltak kapálva. Pár évvel ezelőtt építettek egy kriptát is.

Találtam öt kőből faragott síremléket is, az egyik oszlop alakú, tetején üreges kiképzéssel, ledöntve, csonkán feküdt a bokrosban. A feliratot talán tintaceruzával írták rá, nem tudtam kiolvasni. Van egy román feliratú kereszt, ami talán eredeti helyén, megdőlvé, földbe süppedve áll, feliratát részben tudtam csak kiolvasni. Egyik vaskereszt hátánál rábukkantam egy faragott kődarabra, de írást nem láttam rajta. És végül találtam egymástól elég távol két csonkot is, amelyek a kő anyaga, a feliratok hasonlósága alapján talán egybetartoztak. Magyar nyelvű feliratot vésték rájuk, helytelenül. Ez a síremlék nem kereszt, hanem oszlopos kiképzésű, a kereszt az oszlop felső részén található, kidomborítva. Felső része is csonka, szélei töredezetek. A síremlék alsó része a többi sírok tájolásától eltérően nagyjából észak irányba van fordítva. Az oszlop felső részére a következő szöveget vésték: IT NIUKSZIK MA(Á)RTON IMR? / ZSUletet 1887 / ?????? 1892 / Az oszlop alsó (?) részén a következő szöveg olvasható: MA(Á)RTON ?AZA? / ???OS ANNA VAR / gA MÁRI.

A temetőben 66, a névváltozatokkal együtt 87 családnévet vettem számba. Valószínűnek tartom, hogy a kiolvashatatlan, lekopott feliratú kereszteken még volt olyan családnév, ami nincs a listámon.

Petrás Incze János (1813–1886) hosszú klézsei szolgálata alatt hat alkalommal írta össze a plébániájához tartozó családokat. A szászkuíti filiát mindannyiszor számba vette, akár csak a Szászkuít szomszédságában található Béres, Puncsest, Orbény maroknyi katolikusait is. A lelkiismeretesen vezetett

Kálvinista temető

Idegenek vótak, láttad, mondta Mária, oda le is, mondta, hogy ott vót két nimet eltemetvel, érted? Me nem mondta? Veroni, ott nem vótak tőlünk. Ott vót vagy néhány kálvinist, úgy mondta ő, nem vót tíz, tizenöt temetés, vagy néhány kálvinist s a verekedés üdejiről két száu három. Aszonta, hogy ő nem tudja, mit mondott a zanyja, me ő nem ment ciltija fel soha, me félt. Me ott is, nem tudom, ha láttam két-három keresztet fából. Úgy hamarabb mind vasból vótak. Én pentru prima dată forzsát kertet s csimentet én ott láttam. De nem látszodott, jól tudod-e, me vót ilyen tavaszi móf liliák, tod-e, melyik nő fel s csinálja azt a hosszú virágot, s én hágtam vala fel, hogy nem mondtam, szakasztok, jöttem haza marhákvál onnét a gödörből, hogy vigyek haza. S osztán mámám szidott, máma, ott temetőből, ne még hozd haza, me nem jó. Mikor húztam félre száu húztam a krángát, s láttam a kereszteket, úgy futtam, mind a villámlás, nem még kellett.

*Botezatu Veronika (1950), Szászkuít
Petres László gyűjtése*

anyakönyvekben akkurátusan feljegyezte a református hitből a katolikus anyaszentegyházhoz megtért személyek adatait. Részletességében nagy gazdagságú összeírásait egy most készülő tanulmányban vetem össze az általam összegyűjtött adatokkal.

Ballagi Aladár az 1888-ban közzétett *A magyarság Moldvában* című beszámolójában hosszabban ír a Szászkuton tett látogatásáról is. Számos családnevet, származásra, mesterségre utaló adatot feljegyez. Ezek közül néhány a közösségi vagy családi emlékezetben máig fennmaradt.

A családnevek mellett igyekeztem figyelni a keresztnevéadási gyakorlatra is. Ezek alapján a János, István, Antal, György, Mihály, Demeter, Péter férfi keresztnevek voltak a leggyakoribbak. A kereszttekre a román névváltozat került, viszont mikor felemlgették őket, majdnem mindig magyaros alakjukban használták. A József és a János beczéséből keletkezett Józsa hosszú időn keresztül igen közkedvelt volt. Számos változatban írták fel: a Iojă mellett találtam Ioje, Yoje, Ioja névalakokat is. Az 1890 és 1953 közötti években születettek között 26 előfordulását jegyeztem fel. A Sándor, Lajos, Gyula magyaros alakban, hangzással felírt keresztnevek talán felnőttkorban, de mindenképp kereszttségük után Szászkutra került személyekhez tartoztak. A női keresztnevek közül Mária, Anna, Anica, Magdaléna, Róza, Ilona, Teréz, Matild, Magdaléna voltak kedveltek. Esetükben is a román változat került fel a keresztre, míg magyaros alakjukat használták, mikor rájuk emlékeztek. Találtam három Éva és egy Jusztina keresztnevet is. Zajzon Jusztina főzőtudományát többször felemlgették. Dobay György református lelkipásztor lányainak a Viktória, Aténa, Luca, Mária és Eugénia neveket adta, fiai György és János voltak. Aténa sírkeresztjét a rokonság temetkezési helyén találtam meg. A Catrina és Ruxanda, vagyis Kati és Ruxandra neveket külön feljegyeztem, mivel egy időben ugyancsak nagyon népszerűek voltak. Kati névnek az 1893 és 1944 közötti években születettek között 16 előfordulását, míg a Ruxandrának az 1884 és 1945 közötti években születettek között 22 előfordulását rögzíthettem.

A Józsa, Kati, Ruxandra nevek a jelzett időszakokban való intenzív használata után teljesen eltűntek a keresztfákról, a névadási gyakorlatból.

Az alább közölt, rövid magyarázatokkal kiegészített névjegyzék egy többórás beszélgetés nagyon vázlatos kivonata. Beszélgetőtársam a 70 esztendő Botezatu Györgyné, Olaru (Fazakas) Veronika, aki aprólékos részletességgel mutatta be, jellemezte a különböző családokat. Kiterjedt rokonsága, édesapja kereskedői hajlama, majd később a kollektívben viselt csoportvezetői funkciója, és nem utolsósorban fogékonysága miatt nagyon alaposan kiismerte a különböző családok átfogó, három-négy generációt is átölelő történetét. Természetesen a fentebb felsoroltak szűrőként, világlátásként, ítéletként is működtek, és beleépültek a családok jellemzésébe.

A fántáneli temetőben egy-két kivételtől eltekintve mind római katolikus vallásúak vannak eltemetve. Származásukat tekintve viszont nem ilyen egyértelmű a helyzet. Veronika néni és más beszélgetőtársam szerint is elsősorban számon vannak tartva a falusiak, a fántáneliek. Közöttük vannak, akik régi nemzetek, vagyis családok, rokonságok, ők magyarok, hogyha a szomszédos települések oláhsága viszonyában kellett megnevezni. Vannak olyan családok, akik valamikor a 19–20. század fordulóján kerültek többnyire Háromszékről Fántánelbe. Ők is magyarok, de beszédmódjuk, hanglejtésük, szókincsük alapján mégis mások. Aztán vannak, akik Magyarfaluból, Ploszkucényből, Prálából, Külsőrekecsinből kerültek ide, és telepedtek meg. Ők inkább katolikusként vannak számon tartva. Aztán vannak a cukorgyáriak és a târgusoriai, vagyis az országút mellett lakó szászkutvásáriak. Ez utóbbiakat nagyon sokáig felhozták a fántáneli temetőbe, ahol nagyjából egy helyre temették őket. Ők már „idegenek, parvenitok”, ahogy mondták róluk. A családneveket, bár sok esetben ismerik a magyaros kiejtésüket, mégis a jobban rögzült romános formában használják. Így lett a Zajzonból kiejtve Zájzon, vagy a Menyiből Mínya, és végül Mínyeá.

A valamikori református templomot és temetőt számon tartják, de azt már nem, hogy melyik családok voltak kálvinisták. Úgy tudják, hogy inkább idegen származású, főleg német embereket temettek oda.

Külön kérésemre Veronika néni felsorolta a ragadványneveket, vagyis poreklákat, és rövidebb-hosszabb történetekkel magyarázta el őket.

Borszom Lina

Ennek a Láes Istánnak vot egy leán tesvére, Borszom Lina, mesézte vala bunim, de nem ment férhez soha, s küdték a zöregék a marhákkal, hogy etessék. Ment, mint a bolod, egy olyan férfias asszon vót, ment ki a zerdő széjire, s kacagták vala a zöregék, mincsak bunimtól tudom. – Lina, nem félsz mennyél a zerdő széjére, neked jó vaegy farkas, nem érnek le a talpaid a földre, addig futol? – Mennyen el onné, Nici néni, megfogom a farkától, férre vetem s én mejek eléfelé! – Azé mondom, soha nem felejttem el, hogy mondtam valamit, s erősködtünk, soztán bunim, Zisten nyugtassa, örökkétig: – Menj el onnan, Borszom Lina – aszonja –, te es erős vacc. No, meddig észre vettem én, mire mejen az a szó, mondom: háj bre, mesézze meg, mire ment. Aszonja, lásd, ne menj úgy a ló hátához, megrug! Nem félek én tőle, bunika, met beszélek véle. Menj el onnét, Borszom Lina, erős vacc te es. De én nem tudtam mire ment, kösöig, s utóján mesézte a zöreg, hogy miét mondták neki, hogy mikor kapodtál meg s te erősködtél, váleo, mint én nins senki, s én nem félek, aszonta, ó, te Borszom Lina vacc, me az es fogta meg a farkast, vette férre, s ő ment eléfelé.

*Botezatu Veronika (1950), Szászkuít
Petres László gyűjtése*

Az alábbi névsorban jelzem, hogy a család falusi, cukorgyári vagy târgușori, hogy több nemzet, vagyis több család viseli-e az illető nevet. Ha egy élet, akkor csak egy család viseli. Végül felsorolásszerűen jelzem a családban, rokonságban használt ragadványneveket, néha kiegészítve egy-egy rövid, nagyon jellemző történetecskével. A ragadványneveket megdöntött írásmóddal emeltem ki.

Mikor arról faggattam beszélgetőtársaimat, hogy melyik falukat érzik magukhoz közel, nagyon sokat töprengtek kérdésesen. A Rekecsin és Bákó közötti nagy tömbtől egyértelműen elhatárolták magukat. *Megyünk a csángókhöz búcsúba.* Ezzel a kijelentéssel összegezték véleményüket. Aztán kiderült, hogy ritkán jártak Külsőrekecsinbe, Klézsébe, még ritkábban Forrófalvára, Kalagorba. Magyarfaluba, Ploszkucényba inkább, akikkel intenzívebb, több generációs komasági kapcsolatban is voltak, de mégsem őket emelték ki. Talán Prála, Onyest, mondták, az Onyest körüli falvak, de igazából arról a vidékről nem volt a kollektív emlékezetet is meghatározó történetük. A régi gyalog- és szekérutakat felhagyták, a tájékozódási pontokat lassan elfeledik, a Prálával való kapcsolat is elhalványult és elveszik. Maguk a fântáneliak és alszegiek, vagyis a szászkúti magyarok is nagyon megfogytak, előregedtek. Az alább feljegyzett töredékek ennek a térkép szélén hagyott közösségnek az életébe, történeteibe nyújtanak betekintést.

Aciubotăriței: falusi, Csobotár György (1890–1975), *Csonkacska*, fia Csobotár András (1921–1987), harangozók és alkalmi kántorok, a fântáneli római katolikus közösség vallásos életének meghatározó szereplői

Adăscăliță, Adăscăliței, Adăscăliți: falusi, a nemzetből két fiútestvér ragadványneve Csorba, *Csorba* János, *Csorba* György, egy másiké *Zseni*. Egyikük feleséget Külsőrekecsinből hozott.

Anton: cukorgyári

August: falusi, August György nagyon jó kozsokár volt, nevezték még *Cubuk* Györgynek

Avadanei, Avădăni: István, Boaru Vasile papsága idején jött Magyarfaluból, letelepedett, a falu kántora lett, felesége, Mária, szabófalvi

Baboțki, Baboschi: falusi, több nemzetek voltak, egyiküket *Rățoinak* – Récének nevezték

Balan, Bălan: falusi

Balasca: falusi, a férj Magyarfaluból jött, és elvett egy fântáneli lányt

Balint: falusi, *Cici*

Benedic: falusi, a férj Ploszkucényból jött, és elvett egy fântáneli lányt

Biliboc: falusi, a férj Külsőrekecsinből jött, és elvett egy fântáneli, Adăscăliței lányt

Birtea: falusi, a férj templomfalvi, és egy Baric lányt vett el feleségül, akit *Ciotărli Mărinak* is neveztek

Biro: szászkútvásári, târgușori, Magyarfaluból jött

Blajuş, Blejuş: falusi, a férj magyarfalusi, és elvett egy fântáneli lányt, még *Dzsukánnak* is nevezték

Bodo: târgușori

Bogdan: falusi, a férj magyarfalusi, és elvett egy fântáneli lányt, a férfit keresztneve után *Szimi bácsinak* szólították

Boriț: falusi, Baric György volt az egyik a kettőből, aki önkezevel vetett véget az életének. Koporsójukat kihantolták és a temető egy másik felébe temették újra, mert a területet felszántották.

Bortă: falusi, a férj valahonnan jött, és egy fântáneli lányt vett feleségül

Botezatu: *Bui* Józsi, *Bui* György és még 4 lánytestvérükből ágazott szét ez a nemzet

Branzana: nem falusi

Brici: falusi, több nemzet volt, *Brics, Bricszuka* szívesen dobolt mulatozások alkalmával

Caracaș: Kárakás Mihály híres patkolókovács volt, „egy csorgóból ittunk vizet”, vagyis közlőrl ismerte

Casapu: Minyea Jáni, vagyis *Teti* egyik felmenője lehetett

Chelaru: falusi, a férj Külsőrekecsinből jött, és elvett egy fântáneli lányt

Ciobotaru, Ciubotaru: falusi, nevezték még *Mátyásnak, Mátyás Gica, Mátyás Péter, Anti, Náni*

Crîșmaru, Crîșmaru: falusi, nevezték még *Miklós*nak, *Miklós Bori*

Dirvaru: falusi, nevezték még *Papucs*nak

Doboș: falusi, egy élet

Dolgoș: falusi, egyiküket nevezték még *Cigány Lajinak*,

másikat *Kopac György*nek, egy munkahelyi baleset után

Duma: cukorgyári

Dumitru: falusi, Magyarfaluból származott Fântânelbe

Ferenț, Frenț: falusi, egyiküket *Princuj*nak nevezték, Ferenc *Düdi György* pojánáján táncoltak vasárnaponként

Farcaș, Forcoș: falusi, *Ducu a Farkaséké*, gyerekkorból megmaradt porekla

Furieșu: falusi, csak egy élet volt, felesége magyarfalusi volt, az anyósa is Fântânelbe költözött, az egyik csorgóhoz a vizet ő vezette be

Gal, Gall: falusi, három nemzedék: György, János, Kornél. Gál Györgynek volt egy lánytestvére, akit feleségül vett egy, a második világháború alatt itt maradt német katona. A *Kobzár*ként ismert német kisebb fajta gazdasági forradalmat indított el. Gépeket vett a föld megművelésére, még cséplőgépet is. Nemes szőlőt, *amerikána szőlőt* telepített. A Gál család erősen templomos család volt több nemzedékre visszamenőleg.

Gheorghită: cukorgyári

Gușă: magyarfalusi család, az állandó cukorgyári munkahely miatt vettek életet Fântânelben

Iancu: falusi, Magyarfaluból költöztek Fântânelbe, a férfit még *Gyurinak* szólították, de nem a keresztnéve után

Ignat: falusi, egy élet volt, *Suter Anti, Suter Rózsi*

Laieș, Lαιοș, Laiș: falusi, több nemzet volt, közülük emlékezetes *Borszom Lina, Bárza Marica* volt

Lenard: falusi, Lénárd János, *Pap János, Dobay György*, az utolsó szászokúti református lelképásztor „unokája” még ha nem is volt vér szerinti leszármazottja

Macovei: Pădurán Krisztina második férje, idegen ember volt, a cukorgyárban találkoztak

Marin: falusi, *Grătărus*

Mateăș, Matiaș: falusi, egy élet volt

Minea: falusi, több nemzet volt, több porekla. Minya György fiai *Kojtán János, Mihály. Crăcanat Náni, Ripuj, Zăckuri*. Egyikük Béresből hozott oláhnét magának. Minya *Pádi János* furulyás volt.

Moisa, Moisë: falusi, Mojsza, *Zajzonka*, rossz öreg volt

Moraru: falusi, egy élet, három fiú volt, Jóska, György, Gicu, apjukat *Je*-nek, egyikük feleségét *Prücsi Rózsinak* is nevezték

Moroș, Moros: falusi, Maros

Neacșu: az asszony August lány volt, és az étteremben, ahol dolgozott, ismerkedett meg idegen származású férjével

Neamțu: falusi, *Nyuláj János, Nyuláj Istán* papucsukot készített

Olaru: falusi, több nemzet, a magyar nevük Fazakas, Fazakas Mihály, *Troskár Mihály* nagy juhtartó gazda volt, tehennel kereskedett, ez miatt el is rekesztették másfél évre. Szoros kapcsolatot ápolt háromszéki, gorzafalvi kereskedőkkel. Fazakas *Kicsi Náni* tudott furulyálni.

Pascu: falusi, Pászku Józsi nagyhírű csizmakészítő volt, magyar emberek voltak Brassó környékéről

Păduraru: falusi, Păduri György, Păduri Józsi, Păduri Istán, poreklája a *Zizé* volt a nagyon sűrűn használt zizé szó miatt

Pruchianu: falusi, Prutyán. Prutyán Lucia néni nagyon templomos volt, sokszor gyűjtött misére azokért, akiről senki nem emlékszik meg, és a tisztítótűzben szenvedő lelkekért

Popa: oláh, Borșani (Tatros-völgy) környékéről származik

Roșeț: nem volt ilyen név, talán idehozták, mint valaki rokonát

Șandor: falusi, bár a család eredete bizonytalan, talán Magyarfaluból jöttek, Pászku Jóska bácsi sógor volt velük. *Hárpi Istán, Doi lej Rózsi*

Șolomon, Solomon: târgușori

Sabo, Sabau, Sabou: falusi, *Mielu lu(i) dracu, Szabó Didi*

Samuilă: târgușori oláh

Scripcaru: falusi, egy élet

Simion: falusi, Szimion Anti, *Szaros Anti*

Stan: falusi, Boișteaból való oláh, megfiálva egy magyar életből

Vargău, Vărgău: falusi, több nemzetek, *Csitkó Pali*, Práláról hoztak asszonyt

Zahareanu: Ferent Mări férje, fiuk György, Lénárd *Pap János* veje

Zaizan, Zaizăn: falusi, több nemzetek voltak, *Borzos Anti, Mătrăgunás Nici*

ELŐFIZETŐK

ROMÁNIA

BAJNA GYÖRGY – Gyergyószentmiklós; BÁLINT MÓZES – Székelyudvarhely;
CSISZER IMRE CSABA – Csíkszereda; CORNEL CADAR – Iași; DĂNILĂ IOAN – Bákó;
FORRAI TIBOR – Homoródszentpál; FÜLÖP LAJOS – Székelykeresztúr;
ISTÓK GYÖRGY – Klézse; ISTOC MIHAI – Klézse; KAKAS ZOLTÁN – Sepsiszentgyörgy; KISS MIKLÓS – Csíkszereda; KONSZA VILMOS – Sepsiszentgyörgy;
KOVÁCS ISTVÁN – Sepsiszentgyörgy; KÜRTI JENŐ – Marosvásárhely; LÉSTYÁN SÁNDOR – Kézdivásárhely;
PENTEK JÁNOS – Kolozsvár; ROBU ALEXANDRU – Kolozsvár; SEPRÓDI JÓZSEF – Dicsőszentmárton;
TAMÁS KLÁRA – Csíkszereda; TÁNCZOS VILMOS – Kolozsvár; TIMÁR KARINA – Kolozsvár; VITOS LÁSZLÓ – Csíkszereda

MAGYARORSZÁG

ANGER OTTÓ BÉLA – Szeged; BITTMAN KÁROLY – Zirc; CSÓTI MÁRTA – Budapest; DEMSE MÁRTON – Budapest; DÓSA GYULA – Szolnok;
Dr. ERDEI ANTAL – Gyöngyössolymos; ERDŐSINÉ KÉRY JUDIT – Budapest;
FELFÖLDI ELEK – Budapest; GÁTAY ISTVÁN – Devecser; GERGELYNÉ KOVÁCS MÁRIA – Budapest;
GYÖNGYÖSSY LAJOS – Budapest; Dr. GYURKOVITS KÁLMÁN – Mosdós; HÉJJ CSABA – Budapest; HORVÁTH JÓZSEFNÉ – Velence;
HUDÁK JÓZSEFNÉ – Szerencs; Dr. ISZLAI SÁNDOR – Berettyóújfalú; JÓZSA LÁSZLÓ – Tápiógyörgye; Dr. KÁLMÁN FLÓRA – Kecskemét;
KEÖVES FERENC – Páty; Dr. KÉRY SÁNDOR – Budapest; Ifj. KÉRY SÁNDOR – Budapest; Dr. KÓVÁRY GYÖRGY – Zirc;
KUKODA VILMOS – Zirc; MOLNÁR ALADÁR – Sopron; MUNKÁCSI GYÖRGY – Szolnok; NAGY JUDIT – Pécs;
PAPP DEZSÓ – Békésszentandrás; Dr. SURDY MIKLÓS – Budapest; SZAMOSI ELEMÉR – Budapest; SZEMES KÁLMÁN – Budapest;
TOST ATTILA – Sopron; VÁRKÖVI LÁSZLÓ – Vác; ZIRCI ORSZÁGZÁSZLÓ ALAPÍTVÁNY – Zirc

MÁS

Dr. DOBÓ ATTILA – Németország; Dr. DOBÓ TIBOR – Németország; FODOR ALBERT – USA; KISS ISTVÁN – USA

INTÉZMÉNYEK

ATCOM SZÖVETKEZETI TÁRSASÁG – Csíkszereda; BOD PÉTER MEGYEI KÖNYVTÁR – Sepsiszentgyörgy; Csíki SZÉKELY MÚZEUM – Csíkszereda
KÁJONI JÁNOS MEGYEI KÖNYVTÁR – Csíkszereda

9 771224 535005

20002